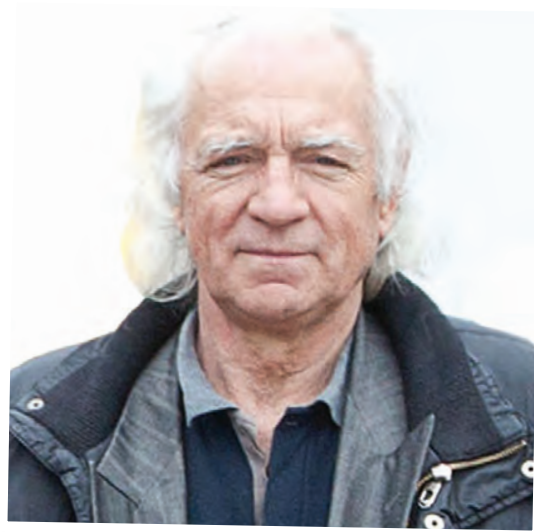

OBLJETNICE

Ostala sam svoja

Treba znati smiriti samoljublje, obuzdati taštinu i ne zaboraviti bit bavljenja umjetnošću, oslušivati istinu u sebi i oko sebe; treba vjerovati, ne odustajati, biti smiren i slobodan, biti ponekad lud, a ostati normalan

FOTO: DANKO VUČINOVIĆ

razgovarao: **Želimir Ciglar**

Stvaralački raspon Branke Cvitković iznimno je širok i proteže se od urnebesne kabaretske komičarke i pjevačice do glumice koja tumači najveće heroine, i to u svim razdobljima njezine karijere.

Napravili ste neočekivani glumački lûk, od nastupanja u Hadžićevu kabaretu prije Akademije do nacionalne prvakinje HNK-a u Zagrebu. Kako se stvara tako širok glumački lûk?

– Ne znam odgovor na to pitanje, ali znam da se glumački posao treba raditi u skromnosti a ne samodopadnosti. Treba znati smiriti samoljublje, obuzdati taštinu i ne zaboraviti bit bavljenja umjetnošću, nikad prestati istraživati, oslušivati istinu u sebi i oko sebe; treba vjerovati, ne odustajati, biti smiren i slobodan, biti ponekad lud, a ostati normalan, biti hrabar i ne dati se lošim uvjetima, ne dati se slomiti i,

što je najvažnije, ne prodati svoju dušu. Mijenjati likove, a ostati svoj! I upravo to – treba ostati svoj!

To je tajna koju svaki umjetnik sam za sebe gradi tijekom čitavog svoga života. Pokazivati se, a ostati svoj! Ne doreći se! Biti nacionalnom prvakinom za mene je prije svega čast, odgovornost i obveza da predano i vrhunski obavljam svoj posao kako u HNK-u tako i drugdje. Nastojim opravdati taj naslov i status cjelokupnim svojim profesionalnim i privatnim životom.

Imate pravo. Napravila sam neočekivani glumački lûk koji je iznenadio i mene samu. Nadam se da ispod toga luka ima još poneki glumački zadatak.

Usporedo ste s velikim ulogama u HNK-u glumili i u Histrionima (Kavana Torso, Dnevnik malog Perice, Krležijada) i niste se bojali eksperimenata. Najveći je zacijselo Zagrepčanka Branislava Glumca u režiji Vjekoslava Vidoševića.

– Nikad se nisam bojala suočiti se s novim, neistraženim, drukčijim. Dapače! Izazovi pokreću naše potencijale, golicaju maštu, pomiču naše granice, bude nas, mijenjaju nas tako da uznemirimo sami sebe. Volim *skakutati* iz žanra u žanr. To me čini glumački vitalnom, tako održavam kondiciju i izazivam samu sebe. Kad ste spomenuli *Zagrepečanku*, ne mogu a da s ljubavlju ne izgovorim imena svojih prijatelja Božidara Oreškovića i Boška Petrovića. Nas smo troje živjeli tu predstavu godinama, istinski, do kraja, duboko ljudski, umjetnički, mladenački. Bila je to kulturna predstava.

Glumica ste za koju je i po kojoj je domaći pisac Miro Gavran napisao čak dvije velike uloge: ulogu Marte Washington u *Ljubavima Georgea Washingtona* i Sofije u *Čehov je Tolstoju rekao zbogom*. Čujem da se za Vas piše još jedan komad. Kakva je to interakcija glumice i pisca?

– Čini se da se nekad češće pisalo za određene glumce. To je pomalo odumrlo, ali ipak se ponekad eto događa. To znači da sam pisca glumački *uzrjala*. Kritičari su ponekad u svojim osvrtima pisali da tumačim neku ulogu kao da je pisana za mene, a u ta dva slučaja uistinu je to bilo tako. Pjesnici su mi pisali pjesme, slikari me slikali, kipari me modelirali, ali to da sam kao glumica nadahnula pisce za mene je nešto posebno. Miri Gavranu mogu se odužiti prijateljstvom i odanošću! Uloge Marte Washington i Sofije Tolstoj ubrajam među svoje najdraže.

„Mladena Gavran u privatnom je životu Miri Gavranu supruga, a u predstavi je ljubavnica Georga Washingtona. Ja sam Washingtonu u predstavi supruga. Što sam onda Miri Gavranu u privatnom životu?“ To sam pitanje kao nagradno smislila u jednoj radijskoj emisiji. Zamislite, nitko nije pogodio! Ali ja ću eto rado odgovoriti nakon mnogo godina. Prijateljica!

„Poslušan glumac je dosadan glumac, a ja to nisam!“ – kazali ste jednom prilikom. No, nije li teško raditi s neposlušnom glumicom?

– Glumac se neprestano bavi sobom, gradi sebe, muku muči sa svojim samopouzdanjem, nalazi ili tek traži svoje mjesto u ansamblu, u podjeli... Jedno je sigurno! Glumac ne smije nikada biti bez reakcije jer bi to govorilo o njegovoj praznini, a to je uvijek dosadno i nezanimljivo i to nikome ne treba. Naša reakcija je znak da smo tu, da mislimo i da smo spremni mijenjati i pokretati svojom energijom sve što je ustajalo, dosadno i mrtvo. Nadam se da je raditi s neposlušnom glumicom dinamično i uzbudljivo jer u tom kreativnom neposluhu ima puno prostora za istraživanje.

HNK u Zagrebu: Miroslav Krleža, *Put u raj*, red. Dino Radojević, 1973.

HNK u Zagrebu: Miroslav Krleža, *Vučjak*, red. Kosta Spaić, 1986.

HNK u Zagrebu: Edward Albee, *Tko se boji Virginije Woolf?*, red. Snježana Banović, 1995.

HNK – Gradsko kazalište Pula: po Euripidu, *Elektra*, red. Damir Zlatar Frey, 2011.

Debitirali ste u *Ledi Miroslava Krleže* kao stipendistica zagrebačkog HNK-a u režiji Petra Šarčevića 1973. Je li Vas Krleža gledao?

– Kad je Petar Šarčević došao na moj ispit na Akademiju i ponudio mi stipendiju HNK-a, to je za mene bilo to. Bila sam tada na drugoj godini. Rekao je: „E, sad možeš za tu stipendiju nešto i odraditi“. I tako sam ušla u ansambl gdje su me dočekali sami velikani kojima sam se dotad samo divila. Vrlo sam brzo bila uključena u repertoar i do kraja studija odigrala zaista lijep broj uloga, tako da je moj rad ozbiljno provjeren, a moj stalni angažman došao je kao nešto posve prirodno. „Te stipendije su dobra stvar“ – rekao je, sjećam se, tadašnji intendant Kosta Spaić – „pa ne bumo valjda primali mačke u vreći.“ Ne, Krleža me nije gledao, ali me gledala Bela, prvi put u *Putu u raj* kao Amaliju i zadnji put u *Gospođi ministarki* kao Židovku. Rekla je kako je jako podsjećam na nju samu.

Znalci kažu da ste „realizirana karakterni glumica“. Slažete li se?

– Kad se čovjek prisjeti odigranih uloga, uistinu ih je mnogo. Je li moguće sve to nositi u sebi i još nalaziti prostora za nove? Vjerujem da ima prostora jer još mi nije tijesno u meni. Čitav život učiš, skupljaš i stvaraš svoj fundus iz kojega upotrebljavaš stečena znanja i iskustva. Jer – sve je u nama pa i sve ono izvanjsko nosimo u sebi kao projekciju toga. Zato čuvajmo sebe i jedni druge i dajmo ono najbolje od sebe.

Nikad se niste vezali uz jednoga redatelja. Habunek, Spaić, Brezovec, Frey... „Odlikuje Vas osjećaj zajedništva, pripadnosti i služenju predstavi, uplašene oči, unikatni pohrapavljeni glas moguće jazz pjevačice i buduće prvakinja“, napisao je Zvonimir Majdak. Je li se njegovo proročanstvo obistinilo?

– Vašem bih nizu dodala i Radojevića, Škiljana, Juvančića, Gerića, Viočića, Para, Svibena, Kicu... Nisam se vezala jer bi me to na neki način ograničilo, zaustavilo ili osiromašilo za nova iskustva. Ali sam im se uvijek rado vraćala i hrabrije ulazila u novu suradnju i bila sretna ako su me izabrali. Osjećaj zajedništva, pripadnosti i služenja predstavi usadili su mi ti veliki ljudi, moji profesori, kolege glumci s kojima sam proživljavala uzbudljive umjetničke trenutke na sceni. Učila sam i učim od najboljih jer u društvu najboljih i dajete najbolje od sebe. Uplašene su oči ostale, unikatni je glas ostao, nešto od toga što spominjete ostvarila sam, a ponešto još moram napraviti. U ovom poslu ništa se ne dobiva na dar! Sve moramo zaslužiti: pa i uloge! Naš rad piše našu biografiju!

Slobodnjaštvo me ojačalo

Ne znam kako sam proživjela trideset godina slobodnjaštva nikad ne primivši plaću i u trajnoj nesigurnosti. To, međutim, iznjedri druge sposobnosti. Borba za opstanak otkrije čovjekove neslućene potencijale. I da, nije se išlo od kazališta do kazališta jer su u vremenu kad sam završavala Akademiju kazališta bila hermetički zatvorena

razgovarala: **Branka Primorac**

Proslavljena glumica i agilna kazališna ravnateljica Marija Sekelez predstavom *Diva* obilježila je 35. obljetnicu svoga umjetničkog rada. Rođena je 1950. u Vukovaru, a odrasla u Splitu, gdje je završila srednju školu nakon koje se upisala na Akademiju za kazališnu umjetnost – smjer gluma i diplomirala 1972. kao jedan od najboljih studenata, a paralelno je studirala komparativnu književnost i češki jezik na Filozofskom fakultetu do statusa apsoluta. U svom profesionalnom glumačkom životu nastupila je u više od pedeset predstava s preko četiri tisuće izvedbi i pedesetak TV-drama. S raznim nagrađivanim predstavama (*Kaspar*, *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*, *Woyczek*, *Don Juanov osmijeh*, *Odmor za umorne jahače*, *Ručni rad*, *Volpone*, *Bourek-Stoppardov Hamlet* itd.) glumila je u gotovo svim kazalištima u Hrvatskoj, kao i na Dubrovačkim ljetnim igrama i Splitskom ljetu. Ostvarila je zapažene nastupe u petnaestak TV-serija

(*Kapelski kresovi*, *Pozitivna nula*, *Jelenko, Marija...*) i pet filmova (*Ludi dani*, *Mečava*, *Vrijeme vode*, *Akcija Stadion* itd.).

Kao profesionalne samostalne projekte realizirala je monodrame *Tebi, moja Dolores* dr. Saše Božović, *Večernja zvijezda* ili *Žena sam* Vesne Parun, *Uzmi me takvu kakva jesam* Vesne Krmpotić te *Isadora* ili *Prva bosonoga plesačica* Ala Weinera.

Za vrijeme Domovinskog rata na HTV-u je realizirala glazbeno-poetski serijal, svojevrsni antiratni prosvjed, *Dok nam živo srce bije*, u kojemu su nastupile preko četiri stotine glumaca i pjevača, kao i mnogo dokumentarnih emisija poput *U sjaju slobode*, *Iz Runovića u američki san*, *Sv. Leopold Mandić u Africi* i dr., koje su prevedene na engleski i prodane mnogim stranim televizijskim postajama.

Godine 1998. producirala je i igrala glavnu ulogu u predstavi *Majstorska klasa Marie Callas*, s kojom je nastupila u gotovo svim profesionalnim kazalištima u Hrvatskoj, kao i u Londonu i u Parizu, i to s velikim uspjehom.

Za svoj umjetnički rad višestruko je nagrađena (Nagrada Udruženja dramskih umjetnika Hrvatske 1986., Orden Reda Danice Hrvatske s likom Marka Marulića 1996., Nagrada grada Zagreba 1998., Nagrada Europski krug 1999., Nagrada *Petar Brečić* 2005., Zlatna plaketa Mare nostrum 2009., Plaketa HDDU 2011., Medalja Grada Zagreba 2011., Nagrada Dubravko Dujšin 2011.).

U lipnju 2000. imenovana je ravnateljicom Gradskoga kazališta Žar ptica i od tog zapuštenog i neatraktivnog kazališta u kratkom je vremenu uz veliki napor uspjela stvoriti ugledno i najposjećenije kazalište za djecu, gdje su do danas izvedene 43 premijere te godišnje po 300 izvedbi, koje je u svakoj godini posjetilo oko 45 000 djece.

Već deset godina za redom održava se pod njezinim vodstvom za publiku besplatni Naj, naj, naj festival te akcije *Nema zime u Žar ptici* i *Osmijehom do zdravlja*.

Pod njezinim vodstvom ovo kazalište dobilo je 48 nagrada na nacionalnim i međunarodnim festivalima, od toga 3 Nagrade Hrvatskoga glumišta.

Je li predstava *Diva* za Vaš jubilej šlag na tortu glumačke karijere Marije Sekelez ili su potencijali još neiskorišteni?

– Ne bih to tako nazvala. Jako sam se zaželjela scene, no ni fizički ni psihički nisam stizala uroniti u neku zanimljivu ulogu. Gluma traži da joj se glumac posve preda, a ja sam se u ravnateljskom poslu iscrpljivala do utrućuća. Za *Divu* sam, zahvaljujući strpljenju redatelja Želimira Masarića i partnerice Natalije Đorđević, uspjela u pauzama od redovnog posla ukrasti vrijeme za probe za tu zahtjevniju ulogu. Što se mog

potencijala tiče, mogu bez pretvaranja i prenemaganja reći da je tijekom cijelog umjetničkog djelovanja realiziran s jedva trideset posto.

Tekst *Dive* nastao je na Vašu inicijativu, prvo za radio pa onda za scenu. Jeste li tekst doživjeli kao vlastitu glumačku sudbinu?

– Tekst je nastao na moju inicijativu, no nisam znala što darovita autorica Marijana Nola kani napisati. Tekst nema dodirnih točaka s mojim životom, ni u jednom segmentu nema autobiografskih detalja i samim time intrigantniji je i zahtjevniji za igranje.

Žene dive, slavne umjetnice, poput Marije Callas i Isadore Duncan, obilježile su Vašu karijeru. Što Vas je privuklo njima?

– To su fantastične osobe, karizmatične u pravom smislu riječi, žene koje su obilježile epohu, ostavile velik trag i zauvijek se zlatnim slovima upisale u povijest svjetskog kazališta. No, sve bi to bilo nedostavno da to nisu sjajno napisane uloge, naravno, bazirane na autentičnim događajima iz njihova života. To je bilo presudno da me zaintrigiraju. Obje uloge imaju veličanstven spektar emocija i glumačkih bravura te permanentnu napetost glumac – gledatelj. Kad sam igrala Isadoru ili Callas, imala sam osjećaj da igram najmanje deset različitih likova odjednom. Scenska raskoš u svom najljepšem izdanju. Veliki glumački izazov, veliki strah, ali i predивно iskustvo i zadovoljstvo. Igrala sam te uloge godinama i u zemlji i u inozemstvu. Publika i kritika iznimno su ih dobro primale. Vrhunski ih je režirao Vladimir Gerić. Zahvaljujući njima, bila sam glumački ispunjena sve do oseke koja je nastupila mojim odlaskom u ravnateljske vode. Zato mi je povratak draži i svjedoči da sam još glumački živa i da me publika voli.

Nije li to uvijek ista matrica velike želje za uspjehom i razočaranja onime što s vremena na vrijeme daske priušte svakom histrionu?

– Moglo bi se tako shvatiti; to su, kao što pjesnik reče, donja i gornja usna jednog te istog poljupca. To su spojene posude našeg nesigurnog poziva, naše čežnje za samorealizacijom i želje da nas vole

Kazališna grupa Art-Kairos, Zagreb: Terrence McNally, *Majstorska klasa Marije Callas*, red. Vladimir Gerić, 1998.

Gradsko kazalište Žar ptica, Zagreb: Marijana Nola, *Diva*, red. Želimir Mesarić, 2011.

i prihvate. I kad to izostane, preplavljuje nas bol. Češće nepravedno nego pravedno. Naš je veliki nedostatak što mi držimo do prosudbe ljudi koji nisu kompetentni, čiji su kriteriji upitni. Vrijeme ipak sve stavi na svoje mjesto, naravno, ukoliko ne zakasni.

Glumu na Akademiji dramske umjetnosti diplomirali ste 1972., no glumačku karijeru započinjete i prije diplome.

– Već na drugoj godini Akademije, dakle 1970., počela sam igrati u Teatru &TD, i to u predstavi *Sedmorica protiv Tebe*, koju je režirao Tom Durbešić. Zatim je slijedio *Kaspar, Woyzek* u režiji Vladimira Gerića, *Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*, *Odmor za umorne jahače*, *Don Juanov osmijeh* u režiji Božidara Violača, *Ručni rad* u režiji Zdenka Blaževića itd... Mnoge od njih bile su kultne i hit predstave.

Do ravnateljskog angažmana bili ste slobodna umjetnica. Je li bilo teško ići od kazališta do kazališta, od festivala do festivala u potrazi za ulogom?

– Ne znam kako sam proživjela trideset godina slobodnjaštva nikad ne primivši plaću i u trajnoj nesigurnosti. To, međutim, iznjedri druge sposobnosti. Borba za opstanak otkrije čovjekove neslućene potencijale. I da, nije se išlo od kazališta do kazališta jer su u vremenu kad sam završavala Akademiju kazališta bila hermetički zatvorena. Čekalo se da vas odaberu. I to me je strahovito revoltiralo. Moj otpor tome da mi netko drugi kroji sudbinu i da mi karijera ovisi o prosudbi nekoga tko me ne poznaje dovoljno dobro doveo je do toga da sama pokušam pokazati tko sam i što sam, što mogu, što hoću i što se sve usudim.

Osim ADU, na koju ste se upisali s osamnaest godina, studirali ste književnost i češki. Je li to bila pričuva ili ljubav?

– Paralelno s Akademijom upisala sam se i na Filozofski fakultet jer nisam bila sigurna hoću li biti primljena otprve, a i od roditelja nisam dobila blagoslov za odlazak u glumice. Bio je to kompromis.

Imate li neostvarenih želja?

– Ima li išta ljepše od neostvarenih želja? Naravno da ih i ja imam, iako dobro znam da je sretan samo onaj čovjek koji nema želja.

Do posljednjeg daha

Sada sam u četiri podjele pa vjerujem da ću igrati dalje. Radije ću umrijeti na pozornici nego se glumački umiroviti i zalijepiti za trosjed pred televizorom

razgovarala: **Branka Primorac**

Antun Tudić svečanom je izvedbom monokomedije *Političar* Ladislava Prežigala obilježio 35 godina stalnoga angažmana u Satiričkom kazalištu Kerempuh. Slavljениk je, po vlastitoj evidenciji, u Ilici 31 odglumio 209 uloga, većih, srednjih i od devedesetih mnogo manjih, tako da ga današnje glumište poznaje kao vrhunskog epizodista. Evo što on sam kaže na to:

Svakoj ulozi, bila velika ili mala, prilazim s istom strepnjom, istim osjećajem. Dugo važem kako treba igrati određeni lik da bude zanimljivo i u duhu teksta. Nije nepoznato da šutnja na sceni može biti vrlo upečatljiva, a epizodna uloga od rečenicu-dvije pravo umijeće.

Koja su Vam vlastita glumačka ostvarenja najdraža?

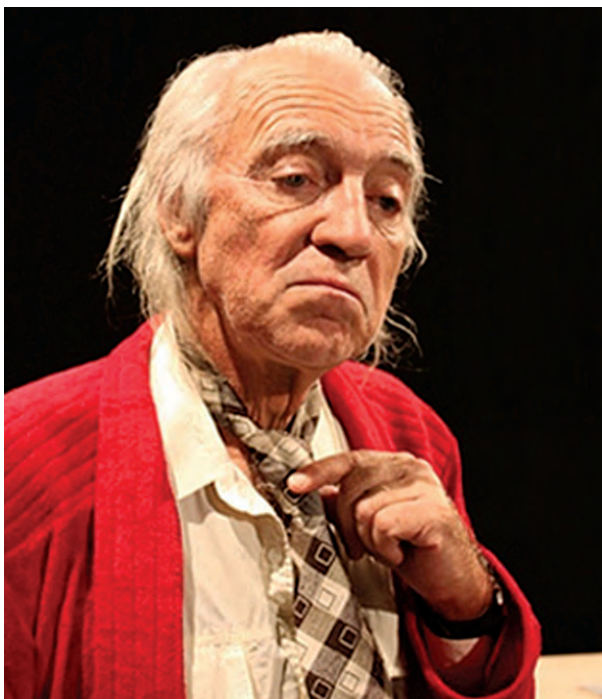
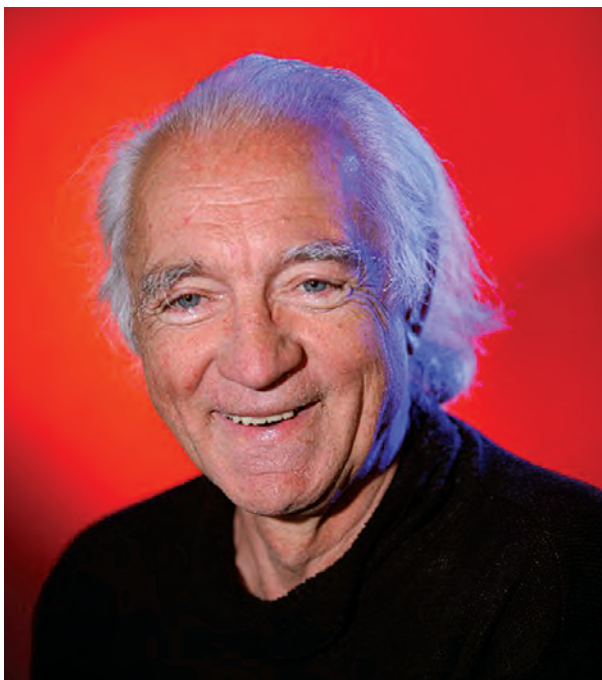
– Ostale su mi u sjećanju uloga Kikija Puškara u Hadžićevu *Državnom lopovu* iz 1977. i uloga Marija u *Nije bila peta* Alda Nicolaja iz 1982. godine.

Jesu li sedamdesete i osamdesete bile Vaše glumački najbolje godine?

– Malo je neskromno za sebe reći da sam tada nosio repertoar. Ali tako je bilo. Ljudi su zapazili da volim *šljakati*. Glumio sam u gotovo svakoj predstavi. Sjećam se da je bilo mjeseci kad sam igrao 33 predstave, a često sam igrao i po dva puta u danu.

Što ste očekivali na početku glumačke karijere?

– Bilo je izazova, ali i strahova kako ću proći, hoću li izdržati, hoću li trajati. Prvih godina, u socijalizmu, bio sam slobodnjak. Igrao sam u svim zagrebačkim kazalištima, jedino nisam u lutkarskom. Mnogo smo radili i bili materijalno zbrinuti. Danas je mnogo

Grabancijaš teatar, Zagreb: Ladislav Prežigalo, *Političar*, 2011.

teže biti slobodnjak. Stalni angažman ipak donosi sigurnost.

Radili ste i u Teatru u gostima Relje Bašića, u Kazalištu Ulysess Rade Šerbedžije. Kakve dojmove nosite iz suradnje s njima?

– Teatar u gostima bio je fantastičan susret vrhunskih glumaca. Kunderina *Ševa*, s kojom je Teatar proputovao cijelu bivšu Jugoslaviju, dovela me i do moga današnjega kazališta. Poslije nekoliko izvedbi u Jazavcu prišao mi je direktor Fadil Hadžić i rekao: „Mali, dođi, razmisli i potpiši ugovor s nama.“ I sa Šerbedžijom mi je bilo dobro. Lenka Udovički velik je znalac, vrlo strpljiva s glumcima i duhovita, a takav je i Rade.

Zaokružili ste jubilej monodramom *Političar*. To nije prvi put da na pozornicu postavljate monodramu. Jesu li one ventil za glumca epizodista?

– Točno. Ne mogu dugo trpjeti da imam uloge s malo teksta pa onda potražim komad u kojem se mogu napričati do mile volje.

Frustrira li Vas mnogo epizodnih uloga, a nijedna velika, glavna?

– Ne, to je izbor redatelja. Ne vjerujem da uprava kazališta može tu nešto promijeniti. Nikoga ne krivim. Igram i male uloge sa zadovoljstvom. Ako baš moram priznati, neka bude, postoji mala frustracija s tim u vezi.

Vi ste za Zakon o radu čovjek koji mora u mirovinu. Veselite li se mirovini?

– Moram reći da se gnušam tog zakona i da je besmisleno tjerati u penziju iskusan čovjeka kojem *ćuka* još radi. Sada sam u četiri podjele pa vjerujem da ću igrati dalje. Radije ću umrijeti na pozornici nego se glumački umiroviti i zalijepiti za trosjed pred televizorom.

intervju uz obljetnicu | Jan Janković, glumac i redatelj, 60 godina umjetničkog rada,
i Dubravko Sidor, glumac i redatelj, 40 godina umjetničkog rada

Stoljeće zajedno

*Ženske su uloge atraktivnije od muških. Muškarci drže govornu liniju,
a žene sve govore manje-više s emocijom, oscilacije su veće*

razgovarao: Želimir Ciglar

Svečanom izvedbom predstave *Čakovečki geodeti* Miljenka Muršića na pozornici Kazališta Mala scena Kazalište Svarog sredinom listopada 2011. proslavilo je *stogodišnjicu rada* glumca i redatelja Jana Jankovića i glumca Dubravka Sidora. Prvi slavi 60 godina umjetničkog rada, a drugi 40.

Kako je Jan Janković započeo karijeru?

J. J.: Odigrao sam nekoliko uloga u današnjem HNK-u Ivana pl. Zajca u Talijanskoj, a potom i u Hrvatskoj drami. Istovremeno sam pohađao tečaj Marije Crnobori i Đurđice Dević u Prvom pionirskom kazalištu Jugoslavije. Ravnatelj Ivan Cunt primio me tamo u redateljski angažman. Moja prva režija bila je u sadašnjem Hrvatskom kulturnom domu. Tada je gledalište imalo 750 mjesta. Moj redateljski prvijenac *Čarobni biser* Željka Hele izveden je 54 puta.

Kako je Janković u *Čakovečkim geodetima* žensku ulogu odigrao tako uvjerljivo da se tek na naklonu otkriva kako je iza maske muškarac, logično je bilo pitanje – kako je glumiti ženu na pozornici?

Kazalište Svarog, Zagreb: Miljenko Muršić, *Čakovečki geodeti*, red. Dubravko Sidor, 2011.

J. J.: Ne treba voditi računa o tome kako privući pozornost, nego kako proniknuti u psihologiju žene kao takve i kako dodati određeni karakter. Nakon toga cijela stvar ide sama po sebi. Nikad prije nisam igrao žensku ulogu. Mislim da su ženske uloge atraktivnije od muških. Muškarci drže govornu liniju, žene sve govore manje-više s emocijom, oscilacije su veće.

Dubravko Sidor glumi u predstavi *pisca u ringu*, zafrkancija je mladenačka i evocira sjećanje na Studentsko eksperimentalno

Jan Janković

Dubravko Sidor

kazalište. No Sidor je čak sedamnaest godina bio spiker na Hrvatskom radiju. Zašto je tako dugo izbivao iz kazališta?

D. S.: Bio sam prije toga glumac Satiričkoga kazališta Jazavac (današnji Kerempuh). Kad čovjek zagriže glumačku jabuku, postaje ovisnik toga voća. Pobjegao sam, nije mi se svidjelo u institucijama. Prije toga imao sam monodrame *Naša mala pornografija*, *Muka po Judi*, *Kristijanova mora*, što je bila adaptacija *Golgote* Miroslava Krleža. Bio je to studijski rad, rad na sebi, pokušaj da živim kazalište. Što si tiši u instituciji, što si manje svoj, što si više dio prosjeka, to si prihvatljiviji pa se čovjek u tome utopi. Otišao sam u dubrovačko Kazalište Marina Držića odmah poslije Akademije jer sam vjerovao da se pravo kazalište zbiva u malom gradu kao što je to Grotowski učinio u Poljskoj. Tako smo mi *sekovci* na to gledali. Miro Međimorec, Kruno Šarić, Pero Juričić, Dubravka Miletić – udružili smo se pokušavajući napraviti kazalište. Potom sam pobjegao u Zagreb. Ideal je bio iz Jazavca napraviti novo kazalište. Krenuli smo, radili smo na tome, ali kad smo uspjeli napraviti pomak, kazalište se institucionaliziralo.

Je li Kazalište Svarog osnovano 2002. traženje odgovora na isto pitanje?

D. S.: To je moj konačan odgovor. Više neću imati snage napraviti drugo, novo. Nagodinu je desetogodišnjica Svaroga. Nezavisnim je produkcijama sada teško i ovu smo proslavu organizirali ne zato da bismo se producirali nego da ipak dobijemo malo novca kojim možemo napraviti novu predstavu. Predstava se zove *Sanatorij Zelengaj* i projekt je koji je Jan Janković radio s poluamaterskim ansamblom Svaroga, a govori o Krležinima za Drugoga svjetskog rata. Sada ćemo je smjestiti u sanatorij Zelengaj, u povodu trideset godina odlaska Miroslava Krleža, jer je Krleža u sanatoriju proveo neko vrijeme tijekom Drugoga svjetskog rata. Štićenici sanatorija štite Krležu, štite dostojanstvo glumačkog posla i igraju predstavu u sanatoriju.

Tinove idealne rečenice

Govorenje poezije dubinska je analiza teksta, neka vrsta idealnog prijevoda

FOTO: BRANKA PRIMORAC

razgovarala: **Branka Primorac**

„Bilo mi je sedamnaest kad sam iz rodnog Mostara, grada umjetnosti, grada svjetlosti, pjesnika i slikara, prepun umjetničkog nadahnuća stigao u Zagreb.“ – kaže dramski umjetnik Goran Matović odgovarajući na pitanje kako je počelo njegovo 35-ogodišnje druženje s poezijom Tina Ujevića. „Izašao sam iz vlaka i na peronu Glavnoga kolodvora ugledao štand s knjigama i komplet sabranih djela Tina Ujevića. I Tin je postao moj. U njegovim sam autobiografskim zapisima otkrio svoje idealne rečenice, činilo mi se kao da krade moje misli. Svakim novim čitanjem prepoznavao sam i potvrđivao samoga sebe, ali i širio horizonte. I onda sam jednoga dana poželio s drugima podijeliti pročitano i doživljeno“ – govori Matović prisjećajući se mladosti i godine 1976., kada je prvi put izveo scenski kolaž *San i ludilo*, posvetu velikanu stiha. Danas *San i ludilo* bilježi *guinnessovskih* 1400 izvedbi, a prati ga i monografska publikacija.

Od dolaska u Zagreb do prvih nastupa na sceni završili ste dva fakulteta. U međuvremenu ste, kažu znalci, postali jedan od najboljih interpreta svjetske i domaće poezije u nas. Kako se stiže do tog statusa?

– Putovanje je bilo duže nego obično jer sam sâm morao pročitati puno više knjiga, ući u dubinsku analizu. Govorenje poezije najdublja je od svih analiza teksta, neka vrsta idealnog prijevoda. Kad čovjek govori stihove, on ih prevodi na svoje tijelo, na svoj glas, a glas je kao otisak prsta, jedinstven i neponovljiv. No moram reći da je sve počelo 1975. pozivom Marina Zurla u program *Sjećanje na Tina*, koji je on

organizirao, a na okupu u Gostionici Blato u Masarykovoju ulici našli su se Ujevićevi prijatelji Vjekoslav Majer, Zvonimir Golob, Salih Alić, Berislav Nikpalj, Gustav Krklec... Bili su tu i Špiro Guberina i Arsen Dedić i Semka Sokolović-Bertok i svatko je govorio nekog svog Tina. Tad sam ja prvi put naglas, javno, pred publikom izgovarao Tinove stihove.

Status slobodnog umjetnika zaslužili ste, međutim, izvodeći prvi put na sceni jednog drugog hrvatskog književnoga genija?

– Da, točno. Prije Ujevića bio je u prosincu 1973. Miroslav Krleža i *Pir iluzija*. Poslije izvedbe pozvao me Krleža u Leksikografski zavod i od tada smo se sretali trideset-četdeset puta. Svaki bi put u razgovoru ponavljao da svakako moram završiti fakultet. Pitao me i što ću raditi poslije Krleže, i ja sam spomenuo Ujevića, a on će meni: „Što će Vam taj bezveznjak?“ Spomenuo sam način na koji ću ga postaviti na sceni, a on meni kaže: „To je lukavo – montirajući Ujevića, prikrivate lošeg pisca i na tome bi Vam Ujević morao biti zahvalan.“ Zapravo je sve bilo u jednoj drugoj njegovoj rečenici: „Dva genija teško podnose blizinu.“

Vratimo se Ujeviću. Misterij je svakako kako jedan čovjek kao Vi tako dugo ostaje vjeran jednomu autoru.

– Ujević na jednom mjestu kaže da je „osoba složena od više drugih“. Tako je on svaki put drugoj publici drukčiji. Odjek ujevićevskog govora ovisi o mnogočemu: vremenu, energiji i spoju u mikrokozmosu, raspoloženju i nas i onih koji nas slušaju. Važno je reći da je Ujević istodobno tonalan i atonalan, dovršen i nedovršen, realan i irealan, dakle pokriva fantastično široko polje emocija. Jezik kojim stvara živi je hrvatski jezik i zato je i danas zanimljiv.

Osim spomenutih Ujevića i Krleže na scenu ste postavili pedesetak drugih svjetskih i domaćih pjesnika. Koje najviše?

– One koje najviše volim, a to su Josip Sever i Arsen Dedić, Borges, Majakovski i Jesenjin, Vesna Parun, A. B. Šimić, Zvonimir Golob, Radovan Ivšić... S Pericom Martinović izvodim i *Galju* posvećenu Dalji. Nedavno smo se u *Zagrebačkim posvetama* prisjetili i rano preminulog Saše Maršinjaka.

Ne volite sintagmu „reproduktivni umjetnik“. Zašto?

– Da, u teatarskom rječniku postoji taj izraz, ali sam se jednom našalio s time nabrajajući svoja djela: sin Filip 1980. godine, sin Jan 2001. godine, kći Hana 2003. godine. Time se Goran Matović potvrdio kao plodan reproduktivni umjetnik. To je preciznije.

Kazete da ste još u djetinjstvu glumili, da nam se u djetinjstvu događa sve što će nas obilježiti u budućnosti. Koliko će Vas još dugo držati Ujević?

– Ne znam! Pokazalo se da Tin traje, da ga ljudi hoće. Kraj, i da hoću, ne nazirem.